

Een vlucht
distel
vlinders

Elvira Werkman
& Maxime Beck

Noordboek Natuur

All one's butterfly memories are sunny ones,
bright pictures in the mind
which colour the dark days of winter

- BB & Denys Watkins-Pitchford (1979)

Deze uitgave kwam mede tot stand met steun van:

het Prins Bernhard
cultuurfonds

COLOFON

© 2023 Elvira Werkman | Uitgeverij Noordboek

Omslagbeeld en illustraties | Maxime Beck, met uitzondering van

p.22: Maria Sybilla Merian, c. 1691-1699, © British Museum,

p.30: Joris Hoefnagel, 1594, © Ashmolean Museum

Omslagontwerp en boekverzorging | Sam Gobin

ISBN 978 94 6471 077 9

NUR 410

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

www.elvirawerkman.nl

INHOUD

- Op zoek naar de eeuwige lente 9
- 'Wij hadden nu twee eitjes, en dus de gehele huishouding' 15
het kweken van rupsen in de 18^e eeuw
- 'Een schoone kapelle' 23
ontdekking van de metamorfose
- 'Jacht in het papyrusmoeras' 28
oud, ouder, oudst – wat is de oudste distelvlinder op aarde?
- 'Een enorme zwerm vlinders' 33
ontdekking van de vlindermigratie
- 'Verre vluchten van vlinders' 44
'trekvlinderen' in Nederland
- 'De wind bracht de vlinder naar mij toe' 54
trek van noord naar zuid
- 'Het is altijd een goed distelvlinderjaar' 63
trek van zuid naar noord
- 'Niet alleen de genade van de wind' 68
de ontdekking van navigatie
- De cirkel van leven 73
- Het geheim achter de illustraties 76
Maxime Beck aan het woord
- Meedoen 78
- Literatuur 79

Op zoek naar de eeuwige lente

Het is hartje zomer als ik met het gezin op een Sardijns terras zit. We kijken uit over een kalme, intense blauwe zee. Aan de overkant ligt Afrika. Een boottocht zouden we maken, maar de boot ging niet vanwege technische mankementen, en dus bleven we op het Europese continent en streken we neer op dit terras, uitgehouwen uit een rotswand. Het dichtstbijzijnde dorp is twee uur rijden. De terraseigenaar spreekt naast Italiaans en Sardijns ook vloeiend Nederlands. Hij somt op wat hij allemaal serveert: koffie, thee, fris en pastamaaltijden. Een pastamaaltijd klinkt goed, we hebben bovendien alle tijd. Niks of niemand wacht op ons. Terwijl we, een klein fortuin armer, op plastic stoeltjes wachten tot het 'pling' van de magnetron klinkt – dat het niet om een verse maaltijd ging, ontdekten we pas na betaling – bestuderen we distelvlinders. Met tientallen tegelijk drinken ze gulzig nectar van gele bloemen aan de rand van het terras. Vers uit Afrika.

De distelvlinder is de vlinder aller vlinders. Krachtig, een langeafstandsvlieger en het meest wijdverspreid van allemaal. Met een gewicht van gemiddeld anderhalve gram en hersenen ter grootte van een speldenknop vliegt ze met gemak in het najaar ruim 4000 kilometer van alle uithoeken van Europa naar de tropische Afrikaanse savanne. Of van Canada naar Mexicaanse woestijnen. En in het voorjaar is er weer een noordwaartse vlucht, maar dan zijn we een paar generaties verder. Eén vlinder vliegt een enkele reis, maar de soort gaat maar door en door. Jaarrond zijn er acht tot tien generaties, die bij elkaar opgeteld samen bijna 15.000 kilometer afleggen. Steeds weer wordt het estafettestokje

doorgegeven en vliegt de volgende verder. Een eeuwigdurende marathon. Op zoek naar de eeuwige lente.

Lange tijd is het leven van de distelvlinder een mysterie geweest. In de negentiende eeuw hadden vlinderaars nog geen idee wat vlinders deden in de winter. Net zoals heel lang is gedacht dat zwaluwen zich ingraven in de modder voor een winterslaap, zo was ook het fenomeen trekvlinder nog onbekend. Een verklaring voor de sterk wisselende aantallen distelvlinders – het ene jaar enkele honderden, het andere jaar duizenden – werd vaak gezocht in maai-activiteiten (een zorgpunt van alle tijden!). Dankzij de ontdekkingen van bevlogen onderzoekers en kunstenaars in de afgelopen twee eeuwen weten we nu dat de distelvlinders die in mei door je tuin vliegen ware wereldreizigers zijn. Wie waren en zijn die onderzoekers? En wat hebben zij ontdekt over de distelvlinder? Waar trekken de vlinders heen in het najaar en wat doen ze in de winter? Hoe kan het dat we in Nederland soms invasies hebben? Vlieg mee met de distelvlinder ...

